

Publicistica de exil a lui Virgil Ierunca

ASTRID CAMBOSE¹

Before 1947, in Romania, Virgil Ierunca had been a cultural journalist, a rebel against all official currents and a promoter of existentialism. In 1946 he inaugurated a debate about the crisis of Romanian literature. From 1947 to 1990, in France, he added an even sharper edge to his journalism, which became very much politically involved; Paris made him grow into a real writer, whose essays, literary criticism and poetry evolved around the theme of exile and banned homeland. His public remained, during this half a century exile, the Romanians: the ones living in France, USA, Germany and other countries of the free world, as well as those who were prisoners within Romanian borders (of course, the latter category could not reach his publications of the exile, but they listened to his broadcasts on Radio Free Europe). The publications to whose apparition Virgil Ierunca had an essential contribution – either as their editor in chief, or as the author of editorials, or as secretary of the editorial board – are: „Luceafărul”, „Caete de Dor”, „Ființa Românească”, „Limite”, „Ethos”, „Cuvântul în Exil”, „Revista Scriitorilor Români”, „România Muncitoare”, „Destin” „Uniunea Română”, „Prodomos”; he also collaborated to “La Nation Roumaine”, “Preuves”, “L’Alternative”, “Nouvelle Revue Française”. He insisted on the importance of contributing, by means of public dissemination of ideas, facts and considerations, to the future freedom of his country. On this matter, he strongly believed that his possible “Work” (as a writer) would have been far less important than his work as a fighter against communism and the totalitarian rulers.

Key-words: *Virgil Ierunca, Romanian exile 1947–1990, anticommunism, poetry, journalism*

¹ Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Iași, România.

În decembrie 1947, Virgil Ierunca a plecat din țară cu o bursă a guvernului francez; era o plecare dorită ca ruptură față de atmosfera politică și intelectuală în care nu-și mai găsea rostul, dar și o urmare firească a admirației lui față de literatura franceză, pe care o cunoștea ca puțini dintre cei din generația sa; se înscria, plecând, într-un val de intelectuali și oameni politici anticomuniști care căutau un refugiu în lumea *liberă*.

Istoria exodului elitelor române către Occident, ca reacție la presiunea sovietică, a început în 1940, când Stalin a ocupat Basarabia și Bucovina de Nord, și a continuat ca o veritabilă „hemoragie” spirituală după 1944, odată cu intrarea Armatei Roșii „eliberatoare” în Regat. Sub amenințarea rusificării, ministrul de externe Mihai Antonescu a avut inițiativa salvării de sub ocupație a 200 de intelectuali care să fie trimiși în Europa ca să poată lupta de acolo pentru interesele României; s-au făcut liste în care se regăseau, de exemplu, numele lui Constantin Brăiloiu, Dimitrie Gusti, Dinu Lipatti, Alexandru Lapedatu, Victor Papacostea; pentru activitatea lor în Occident s-a constituit în Elveția, la Berna, un fond de 20 de milioane de franci. Depozitul era uriaș și administrarea lui a dat naștere unor conflicte profunde în exilul românesc; scăpate de sub control, acestea au depășit chiar și arbitrajului Regelui Mihai.² Foarte puțini bani au ajuns însă în sectorul cultural, unde regula generală era sărăcia. A fost cu atât mai mare meritul celor care, din fondurile subțiri primite, totuși, prin implicarea generalului Rădescu, a lui Grigore Gafencu, a lui Constantin Vișoianu, a lui Mihai Rădulescu ori a profesorului Nicolae Herescu, sau chiar pe cont propriu și fără să-și permită nici măcar „luxul” tiparului, au creat excelente reviste de cultură.

Cum în anii imediat următori celui de-al Doilea Război Mondial se credea că datorită sovietizării, care presupunea dirijism, intelectuali condamnați în procese fabricate și mii de cărți incluse în *index librorum prohibitorum*, cultura națională va fi eradicată în RPR – spaimă pe care o exprimă, de pildă,

²A se vedea Calafeteanu 2000 sau Marinescu 1999.

Mircea Eliade într-un articol intitulat *Destinul culturii românești* – supraviețuirea ființei culturale a neamului era privită ca depinzând exclusiv de creațiile din exil. Pentru comparație, se poate menționa faptul că Ion Negoitescu, de pildă, care era departe de fibra lirică a unui Eliade, punea problema în termeni asemănători – în exilul anului 1989 – vorbind despre importanța cuvântului scris pentru „persistența culturii române și a ființei românești” (Negoitescu 1990: 64). Convingerea că intelectualii sunt adversarii și în același timp prada favorită a regimului comunist era generală. Jurnalul lui Eliade din acei ani reflectă acea stare de tensiune: „26 septembrie [1948.] Toți sunt de acord că *trebuie* [subl. a.] să părăsim Franța; că în curând, poate în câteva luni, cel mult un an, rușii vor ocupa întreaga Europă” (Eliade 1993 : 144). Citind analizele politice din anii '50 ale celor mai lucizi intelectuali europeni regăsim aceleași convingeri. De exemplu, Raymond Aron, când scria cuvântul-înainte pentru lucrarea sa *Les guerres en chaîne*, în 1951, afirma că se așteaptă foarte curând al treilea război mondial.

La acea întâlnire a participat și Virgil Ierunca; reacția sa, extrem de intensă, era generată de urgența interioară a problemelor (sentiment pe care nu-l va pierde nici în cei patruzeci de ani de exil ce-l așteptau, nici după momentul 1989). În acea reacție se conturează trăsăturile definitive ale modului său de a-și înțelege și trăi exilul – mai puțin încrezător decât era Eliade în speranța de a salva țara, dar, în același timp, total dispus să se sacrifice pentru ea, indiferent cum ar fi fost judecat de către cei din jur pentru febrilitatea sa explozivă:

Vreau mereu – prostește – să fac ceva, să facem ceva pentru această Românie pe care o descopăr după ce am pierdut-o. Trebuie să fie și mult ridicol în angajamentul meu patetic. Puțin îmi pasă. Ridicolul nu mai ucide în Franța, după ce România a fost pierdută. [...] Mi-e teamă de împietrire, de opriri, de rutină și de aranjamente. Aș vrea să strig peste toate acoperișurile Parisului că nimeni nu se mai poate „aranja”, că totul intră acum în zodia răfuielilor esențiale (Ierunca 2000: 21).

În cadrul acelor „răfuieli esențiale” cu noua dogmă politică, revistele culturale din exil au avut un rol de prim ordin. Au fost

ocazii de manifestare publică și de solidarizare a intelectualilor care încercau să asigure continuitatea cu interbelicul, păstrarea liniei naționale (în opoziție cu politica de deznaționalizare promovată în țară de către oamenii de cultură aserviți URSS-ului), informarea și critica inițiativelor totalitare ale regimului de la București.

Revistele, cel puțin cele apărute în limba română, se adresau unui public restrâns ca număr: câteva sute de creatori și câteva mii de intelectuali de diverse mărimi, dintre care unii făcuseră politică – fiind foști țărăniști, liberali, socialiști sau legionari –, iar alții nu; toți se întâlneau însă într-un anticomunism mai mult sau mai puțin vehement. În cazul particular al publicisticii lui Virgil Ierunca se mai adaugă și un alt destinatar: „citorul imaginar dintr-o temniță românească”³, un partener de dialog în fața căruia orice concesie sau neadevăr sunt excluse din start.

Revistele la care contribuția lui Virgil Ierunca a fost majoră – ca redactor *en titre*, ca editorialist sau ca secretar de redacție, au fost: „Luceafărul”, „Caete de Dor”, „Ființa Românească”, „Limite”, „Ethos”, „Cuvântul în exil”, „Revista Scriitorilor Români”, „România Muncitoare”. La multe altele, printre care menționăm: „Destin” „Uniunea Română”, „Prodromos”, „La Nation Roumaine”, „Preuves”, „L’Alternative”, „N.R.F.”, a fost colaborator.

În 1948 s-a înființat la Paris asociația culturală „Mihai Eminescu”, avându-l pe profesorul Nicolae Herescu în comitetul director. Asociația organiza conferințe săptămânale, susținute în principal de Mircea Eliade, și edita revista „Luceafărul” (în noiembrie 1948 a apărut numărul 1, iar în mai 1949 numărul 2, ultimul). Virgil Ierunca se ocupa de secretariatul de redacție, inclusiv de selecția textelor (prin respingerea colaborărilor care nu se ridicau la nivelul acelora semnate de Mircea Eliade, Emil Cioran, Alexandru Busuioceanu ori Lucian Bădescu). El însuși a contribuit cu note

³ „Poate că n-am dreptate, dar pentru mine era mai important un articol dintr-un ziar prăpădit din exil decât [să scriu] un eseu galant despre neant la Gallimard. Acest articol nu-l scriam pentru cititorii din exil – ei n-aveau nevoie să fie convingși de un țipăt în plus – ci pentru citorul imaginar dintr-o temniță românească” – Virgil Ierunca, într-un interviu luat de Al. Cistelean pentru revista „Vatra”/ decembrie 1990, reluat în Ierunca 2000: 369.

de actualitate despre procesul lui Kravcenko, despre cel al cardinalului Mindszenty, despre dirijism în literatura și muzica RPR (sub titlul *Sovromcultura* – pe care îl folosea și Eliade – compus înrudit cu „sovrom-patriarhia” și cu „popinformul”). „Luceafărul” a încetat dintr-o neatenție a lui Mircea Eliade, completată de un hazard nefericit

„«Caete de Dor» a fost o frumoasă nebunie” (Corbea, Florescu 2002: 71), declara Monica Lovinescu. O nebunie pusă la cale de Virgil Ierunca împreună cu Constantin Amărieuței în septembrie 1949 (primul număr va apărea însă abia în 1951) într-o perioadă când ambii treceau printr-o sărăcie extremă – Virgil Ierunca binecuvânta în jurnalul său de atunci „mana cerească” a unei scrisori cu 5 dolari înăuntru sosită de la un necunoscut din America, ori mia de franci primită de la cineva fără nume și adresă; el suferea de o malnutriție cu simptome grave, pentru care a trebuit să se interneze, iar Amărieuței, la fel de sărac, era de curând ieșit dintr-un sanatoriu TBC. Au scos revista pe cheltuiala lor, la început dactilografiată și apoi șapirografiată. E cazul să notăm aici aspectul „minimalist” al copertelor cu care s-au prezentat întotdeauna revistele redactate de Virgil Ierunca. Nu existau fonduri pentru tipărire, deci nu se puteau face coperte elaborate. Toate revistele pentru care a lucrat el au aspect de „caiete”, cu titlul și numărul curent pe copertă, unele și cu numele redactorilor. Dar sunt „caiete” cu un număr mare de pagini, foarte consistente: „Caetele de Dor” au între 25 și 148 de pagini, „Ființa Românească” începe cu un număr de 192 de pagini și, în numărul 4/1966, trece de 200, „Limite” are între 28 și 44 de pagini, „Ethos” debutează cu un număr de 397 de pagini și se menține constant peste 300. Cifrele acestea traduc un efort de redacție uriaș și o adevărată patimă de a face acest lucru⁴. Desigur, era și o vocație. Prin revistele lui Virgil Ierunca au trecut o mare parte din literatura, eseistica și studiile umaniste ale exilului.

Revista „Caete de Dor. Metafizică și poezie” (Paris, 1951–1960, 13 numere) a strălucit prin colaboratori precum Mircea

⁴ „Nu suporta să trăiască nici 24 de ore fără revistă”, spunea Monica Lovinescu despre Virgil Ierunca (Corbea, Florescu 2002: 69).

Eliade, Constantin Brăiloiu, Mircea Popescu, Monica Lovinescu, Alexandru Busuioceanu, Emil Turdeanu, Paul Miron, prin fragmente inedite din agendele lui E. Lovinescu, din culegerile de folclor funerar ale lui Constantin Brăiloiu, prin fragmente din *Anaxandrosul* lui Vasile Pârvan ori din eseul lui Mircea Vulcănescu *Despre spiritul românesc*, prin traduceri din Heidegger, Henri Michaux, René Char, René Daumal, Pierre Emmanuel, Yves Bonnefoy, Pierre Oster („tălmăciri” reluate apoi de traducător, Virgil Ierunca, în antologia *Poeme de exil*), prin excelenta rubrică intitulată *Carte de cetire*. Dintre poemele proprii, Virgil Ierunca publică aici *Decemvrie, Exil, Prologul copacilor*.

„Ființa Românească” a fost una dintre cele mai bune reviste ale exilului. A avut șapte numere, între 1963 și 1968. A fost editată și finanțată de Fundația Regală Universitară „Carol I” de la Paris, cu fonduri obținute prin Constantin Vișoianu. Comitetul de redacție era format din Mircea Eliade, Vintilă Horia, Virgil Ierunca, Emil Turdeanu și Virgil Veniamin. Virgil Ierunca a fost redactorul *de facto*, ajutat de filologul Emil Turdeanu. Printre colaboratori se numărau „*le tout Bucarest*”, sau „*la toute Roumanie*” – toate numele semnificative ale exilului anilor '60. De altfel, în cuvântul de început din primul număr se spune că „Ființa Românească” reprezintă „Țara în Exil” (majusculele sunt mărci ale perspectivei intens subiective a redactorilor).

În numărul 1/1963 descoperim un poem inedit – pe atunci – al lui Ion Barbu (*O înșurubare în Maelstrom*, datat 1946 și diferit de versiunea definitivă care se cunoaște astăzi), un studiu al lui Emil Turdeanu (despre un *Liturghier* românesc din 1532 aflat la Sankt-Petersburg, un *Tetraevanghel* de la Ierusalim și un *Vechi Testament* românesc de la 1537 aflat la Moscova), un poem al lui Ion Pârvolescu – *Sârba dominicanilor ajunși din urmă*, altul de Virgil Ierunca – *Încă o dată* și, la rubrica *Zodia cancerului*, câteva articole în care Monica Lovinescu critica discursul lui Arghezi la Marea Adunare Națională, cel cu „descălecarea sovietică” prin care ar fi culminat seria marilor descălecări din istoria României (*Țara turcită*), sau, sub pseudonimul J. Cristu, ataca *Un roman al ambiguității*

(referindu-se la *Scrinul negru*, al lui G. Călinescu), iar Alexandru Arc (pseudonim⁵ al lui Virgil Ierunca) îi amintea lui Tudor Vianu de *Permanențele* trădate.

Al doilea număr se deschide cu patru poeme inedite de Vasile Voiculescu și oferă în continuare un eseu memorialistic de Mircea Eliade, *India la douăzeci de ani*, un fragment din manuscrisul *Mălurenilor* lui E. Lovinescu, poeme de Yvonne Rossignon, Sanda Stolojan, Boris Pasternak (*Hamlet*, în traducerea lui George Ciorănescu), alte două studii ale lui Emil Turdeanu – unul de filologie medievală și altul despre teza de doctorat a „domnișoarei Rosa Del Conte”, un articol despre *Constantin Brâncuși, arhetip al țaranului român*, semnat Ioana Cristu (tot Monica Lovinescu, evident, care mai semnează, cu și fără pseudonim, *Spectrul Nistrului*⁶, *Bacovia într-o posteritate abuzivă*⁷, *Ploaia de noroi*⁸), un text parodic de trei strofe al lui Ronetti Roman, intitulat *Cântul Muscalului* și, sub semnătura lui Virgil Ierunca, însemnări despre «*Experiența*» de la Pitești ș.a.

Din numărul 3/1965 semnalăm: *Cultul imposturii* (articol în care Virgil Ierunca redă modul în care revista „Viața românească” transformase poemul *Psalm* al lui Ion Vinea în *Luptă* prin transcrierea versului „Doamne, tu ești cel din urmă gând” în forma „Doamnă, tu ești cel din urmă gând” – mai târziu el va relua articolul în revista franceză «Preuves», sub titlul *Une voyelle dans le sens de l'histoire*) și un articol al Monicăi Lovinescu despre *Qui est cet homme și L'Ouvrier de la Onzième Heure*, cărțile de pe „drumul Damascului” ale lui Pierre Emmanuel – care rupsesse angajamentul față de comunism după o călătorie făcută în 1947 în România. Nu poate trece neremarcat articolul coroziv al lui Mircea Popescu,

⁵ Virgil Ierunca a semnat cu următoarele pseudonime: Alexandru Andronic, în „Luceafărul”, Alexandru Arc, în „Ființa Românească”, Ștefan Andronic, în „Revista Scriitorilor Români”.

⁶ Despre recuperarea lui Gib Mihăescu în RPR, cu ocultarea romanului *Rusoaica*, în care Nistrul este pomenit ca hotar între România și Rusia, și, implicit, Basarabia apare ca pământ românesc.

⁷ Comentariu la cartea plină de indiscreții și banalități propagandistice a Agathe Grigorescu-Bacovia, *Viața poetului*.

⁸ Despre romanul *Incognito* al lui Petru Dumitriu.

intitulat *Tovarășul de drum*, în care se făcea o „fiziologie” a intelectualului angajat român și european.

Din următoarele numere spicuim: fragmente din *Jurnalul politic* al lui Grigore Gafencu, proze de Grigore Cugler (din ciclul *Apunake*), un poem inedit al lui Vasile Voiculescu despre revolta de la Budapesta (*Dincolo de carne și de sânge*, datat 4 noiembrie 1956), alte poeme de Virgil Ierunca (*În lume, Drum*), o traducere din Rilke a lui Mircea Vulcănescu, proze și fragmente autobiografice de Mircea Eliade etc. Revista intră în declin de la numărul 6 și după numărul 7/1968 își încetează apariția. Deși a trăit doar cinci ani, a făcut epocă.

Din revista mult mai longevivă „Limite” (1969–1986) vom prezenta doar două momente, alese pentru a ilustra evoluția manierei publicistice a lui Virgil Ierunca: trecerea de la entuziasmul febril al tinereții – din „Caete de Dor” sau „Fința Românească” – la stilul casant, de maximă precizie, atât în diagnosticul critic, cât și în expresia emoției. Între timp tonul, atitudinea și opiniile cuplului Monica Lovinescu–Virgil Ierunca se sudaseră atât, încât se poate spune că ei aveau la dispoziție două semnături pentru o singură voce.

Numărul 34–35/ianuarie 1982 se axează pe o prezentare complementară – în două articole – a conferinței scriitorilor din iulie 1981, de la București (prima la care Ceaușescu nu era în sală). Primul articol, neatribuit (este semnat „Limite” și datat octombrie 1981), se intitulează *Scriitorii români și obsedantul prezent*; autorul, probabil Monica Lovinescu, pune accentul pe curajul câtorva scriitori care și-au permis să critice sistemul – printre ei, Ileana Mălăncioiu, Șt. Aug. Doinaș, Mircea Zăciu, Mircea Dinescu. Concluzia, de un optimism reținut, este că „totul depinde la urma urmei de felul în care scriitorii români vor declina substantivul «solidaritate» și cât timp o vor face”.

Ca pandant, apare, sub semnătura doamnei Anelli Ute Gabany, un comentariu pe marginea documentului de partid impus Uniunii Scriitorilor Români la aceeași conferință: *Programul de dezvoltare a literaturii din RSR pe următorii patru ani*. Rememorând „aberantul deceniu” 1971–1981, Anelli Ute Gabany constată ironic că prin planificare s-a născut un nou

imperativ categoric, cu mult mai impresionant decât cel kantian: acela ca „opera de artă să realizeze sinteza necesară [...] între uman și literatură” (*sic!*).

În numărul 36–37/noiembrie 1982, cititorul găsește subiecte explozive: textul în care Dorin Tudoran pune pe două coloane asemănările neîntâmplătoare dintre Dak („calea” lui Ion Gheorghe) și Tao (Calea lui Lao Tse), sub titlul *Despre o anumită cărare și prea puțina ei virtute*, și, în cadrul rubricii *Confluente*, un articol în care Monica Lovinescu articula poziția ei față de Ion Caraion, proaspăt emigrant în Elveția și obiect al campaniei de presă din „Săptămâna” lui Eugen Barbu (dar, cum știm cu siguranță abia astăzi, din păcate „furnizor” al principalelor ei elemente).

În 1973 apărea „Ethos”, în redacție comună Virgil Ierunca – Nicolae Cușa. Revista avea să trăiască până în 1986, dar în 13 ani vor fi doar șase numere.

Din numărul 1/1973 reținem studiul lui Mihai Dim. Sturdza despre francmasoneria Junimii (Sturdza 1973: 81–110), studiul de folclorică și etnopsihologie al Floricăi Lorinț, *Statutul vrăjitorului român*, o proză scurtă semnată Grigore Cugler și o selecție consistentă din jurnalul lui Virgil Ierunca de la începutul anului 1960.

Numărul 2/1975 are aproape 400 de pagini; se deschide cu discursul lui Soljenițin la atribuirea premiului Nobel, continuă cu *Poemul despre Stalin* al lui Osip Mandelstam, în traducerea lui G. Tomaziu, o antologie din poezia Ilenei Mălăncioiu, o proză de Grigore Cugler, partea întâi a unui studiu istoric de Gh.I. Brătianu și, în final, rubricile lui Virgil Ierunca, *Antologia rușinii și Români deplasați*.

Numărul 3/1982 începe cu necrologul lui Ioan Cușa, semnat de Virgil Ierunca – rămas, așadar, singurul redactor. Partea a doua a studiului istoric al lui Gheorghe Brătianu despre întemeierea statelor românești, studiul lui Alexandru Ciorănescu despre barbiana *Veghe a lui Roderick Usher*, studiul lui Mihai Cismărescu *Relațiile româno-sovietice și problema Basarabiei*, eseul nonconformist al lui Nicolae Steinhardt – *Eugen Ionescu, anti-absurdul* – și o prezentare a unei lucrări a

lui Ștefan Lupașcu, doctor în filosofie la Sorbona, *Energia și materia psihică*: iată sumarul celui mai erudit dintre numerele revistei. Virgil Ierunca nu publică aici decât două necrologuri (al doilea era pentru Dinu Pillat) și un poem, *Neutru*.

Numărul 4/1983, dedicat integral lui Mircea Vulcănescu, restituie culturii *Ultimul cuvânt*, pledoaria sa la proces, precedată de un text de prezentare scris de Virgil Ierunca, intitulat *Părintele risipitor*, și de *Trei trepte pentru Mircea Vulcănescu*, de Mircea Eliade.

Următorul număr oferă un alt document de prima mână: textul clandestin al lui Dorin Tudoran, *Frig sau frică – sau despre condiția intelectualului român de astăzi*, reprodus în ortografia socialistă originală. Cităm un scurt fragment din acest text de peste 50 de pagini:

Dacă aș fi autor de benzi desenate ori caricaturist astfel mi-aș imagina pe hârtie convoiul noii orânduiri ce-o lua din loc acum patru decenii, sărăcăcios dar cu mare alai de slogane, despre care un „contra-slogan” de azi spune „Din succes în succes, până la dezastrul final”: o pereche de cai – clasa muncitoare, o căruță cu coviltir – țărănimea, „aliatul de nădejde”, sus pe capră, ținând foarte strâns frâiele și rotind o cravașă de călăreț calmuc, surugiul – tânăra castă conducătoare. Iar la spatele acestui „corp expediționar” întocmit cu anasâna, legat cu-o sfoară ponosită, un câine – intelectualul (Tudoran 1984: 12).

Numărul 6/1986 a fost ultimul. Aici Virgil Ierunca a publicat un alt text interzis în țară: epilogul broșurii lui E. Lovinescu despre P.P. Carp, din 1941, o dublă „ofensă” adusă rușilor – și de P.P. Carp, și de criticul care îl evoca raliindu-se la rusofobia lui.

Una dintre cele mai prestigioase publicații ale exilului a fost „Revista Scriitorilor Români”, apărută la München, în 1962 (până în 1989 au fost 27 de numere). De redacție s-au ocupat mai întâi Mircea Popescu, apoi, după moartea lui, Mihai Cismărescu, Constantin Sporea și alții, dar secretariatul era la Paris și materialele erau strânse de Virgil Ierunca. În „Revista Scriitorilor Români”, Virgil Ierunca a publicat multe dintre poemele sale (*Decalog*, *Ora exactă*, *Corespondențe*, *Eclipsă de lume*, *Acolo*, *Heterotelică*, *Afară*), cronici literare sau plastice (unele sub pseudonimul Ștefan Andronic, pe care îl adoptase

din simpatie față de eroii lui Mircea Eliade – Andronic, din *Șarpele*, și Ștefan Viziru, din *Noaptea de Sânziene*), fragmente din jurnal.

„Cuvântul în Exil” a fost un mensual apărut în 1962, sub direcția lui George Racoveanu, cel mai devotat discipol al lui Nae Ionescu. Virgil Ierunca apărea pe prima pagină cu editoriale intens polemice (pe majoritatea le-a inclus mai apoi în volumele *românește și Dimpotrivă*): *Tot românul plânsu-mi-s-a, C.H.–854, sau despre învierea mujicilor*⁹, *Neo-iobăgia ideologică, Toropeala, La urma urmei, Oul de la Wyasma, Geo Bogza sau despre conștiința decorativă, Nebunie curată, Cronica delirantului*¹⁰, *La Oglindă*¹¹. În numărul 40–41/1975 își inaugura rubrica privitoare la *Români deplasați*.

Publicistica de exil a lui Virgil Ierunca este o contribuție esențială la recompunerea imaginii unei culturi române vii – cultură care în țară era supusă unei desfigurări ce o făcea de nerecunoscut. Redactor sau colaborator la toate revistele importante ale exilului, Virgil Ierunca nu era adeptul horățianului *exegi monumentum*:

Există o *datorie* de a te *pierde* prin obsesia românească, pentru a te mântui față de tine prin această pierzanie ce aduce a blestem. [...] Când mă gândesc la Mircea Vulcănescu, scuipe pe orice bibliografie posibilă a „operei” mele literare (Ierunca 2000: 262).

⁹ Cronică la *O zi din viața lui Ivan Denisovič*; Soljenitșin era încă un debutant necunoscut în 1962, când a apărut cronică la Virgil Ierunca.

¹⁰ În țară se serbau 20 de ani de la momentul 23 august 1944, ocazie cu care G. Călinescu a scris un text festiv citat în articolul lui Virgil Ierunca: „Fericit acela care se naște în acest an! Căci el va vedea, pregătită de oamenii muncii de azi, o Românie frumoasă ca Parthenonul [?!], grandioasă ca piramidele Egiptului [?!], bogată în miere, vin și lapte ca străvechiul Canaan[?!], o Românie socialistă. [...] Și vor saluta cu toții P.M.R. și pe conducătorii lui de azi care din lanțul suferințelor lor au turnat pluguri și au apărat cu dârzenie suveranitatea patriei [?!] în frunte cu acela [Gh. Gheorghiu-Dej, n.n.] care merită bronzuri de Donatello sau Michelangelo! [?!]” – „Cuvântul în Exil”, nr. 28–30/septembrie–noiembrie 1964.

¹¹ Subintitulat *P.C.R. se uită'n oglindă* – articol despre cultul personalității.

Bibliografie

- ARON R., *Les guerres en chaîne*, Paris, Gallimard, 1951.
- CALAFETEANU I., *Politică și exil (1946–1950)*, București, Editura Enciclopedică, 2000.
- CORBEA I., FLORESCU N., *Resemnarea cavalerilor: reevaluări critice și memorialistice ale literaturii exilului*, București, Jurnalul Literar, 2002.
- ELIADE M., *Jurnal, volumul I (1941–1969)*, București, Humanitas, 1993.
- IERUNCA V., *Cuvânt de început*, în „Ființa Românească”, nr. 1, p. 1, 1963.
- *Trecut-au anii... Fragmente de jurnal. Întâmpinări și accente. Scrisori nepierdute*, București, Humanitas, 2000.
- MARINESCU A.S., *O contribuție la istoria exilului românesc*, vol. 1, București, Vreamea, 1999.
- NEGOIȚESCU I., *În cunoștință de cauză – texte politice*, Cluj-Napoca, Dacia, 1990.
- POPESCU M., *Tovarășul de drum*, în „Ființa Românească” nr. 3, p. 150, 1965.
- STURDZA M.D., *Junimea, societate secretă*, în „Ethos”, nr. 1, p. 81–110, 1973.
- TUDORAN D., *Frig sau frică – sau despre condiția intelectualului român de astăzi*, în „Ethos”, nr. 5, p. 7–56, 1984.